

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КІЦМАНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішенням педагогічної ради
ВСП «КФК ЗВО «ПДУ»
від «28» 02 2025 р. протокол № 5

Введено в дію наказом
ВСП «КФК ЗВО «ПДУ»
від «03» березня 2025 р. № 35-з

Директор Іван БІЛЯР

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
«ФІНАНСОВЕ ПРАВО»

підготовки фахового молодшого бакалавра
за освітньо-професійною програмою

«ПРАВО»

2025 рік

Укладачі:

Тетяна ДРУЦУЛ, кандидат юридичних наук, викладач юридичних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії»

Аліна СОРОХАН, викладач юридичних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії», викладач-методист

Оксана МІСЕВИЧ, викладач юридичних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст»

Розглянуто та схвалено
цикловою комісією економічних та юридичних дисциплін
Протокол № 6 від «07» лютого 2025 року
Голова циклової комісії Гіємб Юлія БІЛЯР

ПОГОДЖЕНО
методичною радою
Протокол № 4 від «27» Одн 2025 року
Голова методичної ради Слободян Світлана СЛОБОДЯН

Пояснювальна записка

Значення фінансів для забезпечення державної діяльності з надання суспільних послуг постійно зростає. Держава розробляє та затверджує велику кількість законів, підзаконних нормативних актів, які містять правові норми (правила поведінки), регулюючи відносини, які складаються у процесі фінансової діяльності.

Предметом вивчення освітнього компонента «Фінансове право» є специфічні види відносин, які виникають в процесі фінансової діяльності держави, тобто у процесі формування, розподілу та використання централізованих і децентралізованих фондів коштів, необхідних для виконання функцій органами держави і органами місцевого самоврядування.

Міждисциплінарні зв'язки: «Конституційне право», «Адміністративне право», «Цивільне право», «Господарське право», «Біржове право», «Банківське право». Знання, набуті під час вивчення освітнього компонента «Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні» можуть бути використані при вивченні наступних навчальних дисциплін: «Банківське право», «Державне (конституційне) право зарубіжних країн».

Структура освітнього компонента є орієнтовною. Під час складання робочої навчальної програми викладачі можуть вносити зміни та доповнення в зміст навчального матеріалу та розділ навчальних годин за темами в межах бюджету часу, відведеному навчальним планом на вивчення освітнього компоненту. Внесені зміни та доповнення мають бути обговорені на засіданні циклової комісії і затверджені заступником директора з навчальної роботи.

Програма освітнього компонента складається з таких розділів:

1. Загальна частина фінансового права
2. Бюджетне право України
3. Податкове право України
4. Правове регулювання грошових відносин.

1. Мета і завдання вивчення освітнього компонента

Метою вивчення освітнього компонента «Фінансове право» є опанування механізмом виникнення, зміни та припинення фінансово-правових відносин, а також нормативно-правового забезпечення у сфері державних фінансів, формування у майбутніх спеціалістів правової свідомості та правової культури, правових засад регулювання фінансової діяльності, вдосконалення навичок використання теоретичного і нормативно-правового матеріалу під час вирішення практичних завдань забезпечення необхідних умов функціонування підприємств, установ та організацій різних форм власності, економіки.

Завданнями вивчення освітнього компонента «Фінансове право» є: набуття студентам знань щодо особливостей фінансових правовідносин; вивчення норм фінансового права, які регулюють фінансову діяльність і фінансову систему України; фінансового контролю, бюджетного устрою і бюджетного процесу, юридичної відповідальності за фінансові правопорушення; особливостей податкових, кредитних, страхових і валютних правовідносин; специфіки фінансових перерозподільних відносин.

2. Очікувані результати навчання

Відповідно до стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право освітньо-професійного ступеню «фаховий молодший бакалавр» затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 27.05.2024 № 762 та в результаті вивчення освітнього компонента «Фінансове право» здобувач освіти повинен володіти такими предметними компетентностями:

Інтегральна компетентність: здатність вирішувати складні задачі у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання на основі всебічних спеціалізованих емпіричних та теоретичних знань.

Загальні компетентності: Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, здатність проведення досліджень на відповідному рівні, здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні компетентності: здатність застосовувати правові принципи та доктрини, здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності, здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції, здатність до критичного та системного аналізу правових явищ, здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації, здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення, знання системи права та законодавства, а також механізмів правового регулювання в різних галузях права, здатність визначати специфіку приватного і публічного права відповідно до їх предмета і методів правового регулювання.

Оволодівши зазначеними вище компетентностями, здобувач освіти повинен **знати:**

- сутність предмету, методів фінансового права, джерел фінансового права, структури й особливостей фінансово-правових норм, а також особливостей фінансових правовідносин;
- особливості організації фінансового контролю, бюджетного устрою і процесу, юридичної відповідальності за фінансові правопорушення;
- характерні риси податкових, кредитних, страхових і валютних правовідносин, а також специфіки фінансових перерозподільних відносин;

уміти:

- орієнтуватися у різних сферах фінансової політики та діяльності держави та враховувати положення нормативно-правових актів України під час виконання управлінських функцій;
- визначати специфіку формування публічних державних фондів коштів та фондів господарюючих суб'єктів;
- управляти, в межах своїх повноважень, діями персоналу щодо запобігання виникненню правопорушень у сфері економіки та вирішення складних фінансово-правових проблем;
- вживати заходи щодо впровадження в країні ефективного державного регулювання економіки та розвитку економічного мислення і правової культури.

3. Структура освітнього компонента

№ з /п	Назва розділу, теми програми	Обсяг годин				
		всього	у тому числі			
			лекційні	практичні	лабораторні	навчальна практика
1	2	3	4	5	6	7
НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА						
1. Загальна частина						
1.1	Правові основи фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування в Україні	4	2			2
1.2	Правові основи фінансової діяльності держави. Система органів, що здійснює ФДД	6	2	2		2
1.3	Фінансове право як галузь права	6	2	2		2
1.4	Фінансово-правові норми та фінансові правовідносини	4	2			2
1.5	Правові засади фінансового контролю в Україні. Органи фінансового контролю	6	2	2		2
По розділу 1		26	10	6		10
2. Бюджетне право України						
2.1	Бюджет як центральна ланка фінансової системи України	6	2	2		2
2.2	Правові основи бюджетної системи України. Бюджетні повноваження України та їх класифікація	6	2	2		2
2.3	Бюджетний процес в Україні. Характеристика стадій бюджетного процесу	6	2	2		2
2.4	Правовий режим цільових публічних фондів коштів	4	2			2
2.5	Відповідальність за порушення фінансового законодавства	8	2	2		4
2.6	Характеристика основних фінансово-правових інститутів зарубіжних країн	6	2	2		2
По розділу 2		36	12	10		14
3. Податкове право України						
3.1	Правові засади регулювання публічних доходів та їх система. Правові засади організації податкової системи України	6	2	2		2

3.2	Податкове право та податкові правовідносини	6	2	2			2
3.3	Майнове оподаткування	6	2	2			2
3.4	Загальна характеристика спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності	8	2	2			4
3.5	Неподаткові доходи в системі публічних доходів	6	2	2			2
	По розділу 3	32	10	10			12
4. Правове регулювання грошових відносин							
4.1	Правове регулювання публічних видатків	6	2	2			2
4.2	Правові основи кошторисно-бюджетного фінансування	6	2	2			2
4.3	Ринки фінансових послуг як предмет фінансово-правового регулювання	8	2	2			4
4.4	Правове регулювання грошового обігу та безготівкових розрахунків в Україні	6	2	2			2
	По розділу 4	26	8	8			10
НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА							
КУРСОВА РОБОТА							
РАЗОМ ПО ОСВІТЬОМУ КОМПОНЕНТУ		120	40	34			46

4. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Навчальна дисципліна

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА ФІНАНСОВОГО ПРАВА

1.1. Правові основи фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування в Україні

Поняття, ознаки та функції фінансів. Публічні та приватні фінанси. Зміст та елементи фінансової системи держави. Принципи, напрями та методи фінансової діяльності держави і органів місцевого самоврядування. Органи управління державними фінансами. Правові основи фінансової діяльності органів місцевого самоврядування.

2.2. Правові основи фінансової діяльності держави. Система органів, що здійснює ФДД.

Поняття фінансової діяльності держави. Функції засоби, методи та принципи фінансової діяльності держави. Фінансова політика.

Органи, які здійснюють фінансову діяльність: Органи загальної компетенції: Верховна Рада України Кабінет Міністрів України, Президент України, Місцеві державні адміністрації, Органи місцевого самоврядування; Органи спеціальної компетенції: Міністерство фінансів України, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, Державне казначейська служба України, Рахункова Палата України, Державну фінансову інспекцію України, Національний банк України.

3.3. Фінансове право як галузь права

Поняття фінансового права, його місце в національній системі права. Предмет і метод фінансового права. Система фінансового права: загальна та особлива частини. Місце фінансового права в системі права України. Джерела фінансового права. Фінансове законодавство, його склад та особливості.

4. 4. Фінансово-правові норми та фінансові правовідносини

Поняття, особливості та ознаки фінансово-правових норм. Класифікація фінансово-правових норм. Структура фінансово-правових норм. Поняття, зміст та особливості фінансових правовідносин. Структура фінансових правовідносин. Види фінансових правовідносин.

Практичне заняття

Встановлення виду, змісту, структури фінансово-правових норм і фінансово-правових відносин.

5.5. Правові засади фінансового контролю в Україні. Органи фінансового контролю

Поняття, принципи та завдання фінансового контролю. Види та форми фінансового контролю. Методи фінансового контролю. Система органів державного фінансового контролю. Правовий статус і повноваження органів державного фінансового контролю загальної компетенції. Правовий статус і повноваження органів державного фінансового контролю спеціальної компетенції.

Семінарське заняття

РОЗДІЛ 2. БЮДЖЕТНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

2.1. Бюджет як центральна ланка фінансової системи України

Поняття та значення бюджету для функціонування держави. Поняття, предмет та джерела бюджетного права. Бюджетний устрій і бюджетна система України. Склад доходів і видатків бюджетної системи України.

2.2. Правові основи бюджетної системи України. Бюджетні повноваження України та їх класифікація

Поняття та класифікація бюджетних повноважень. Бюджетні повноваження України та їх класифікація. Бюджетні повноваження органів місцевого самоврядування та їх виконавчих органів, їх класифікація.

2.3. Бюджетний процес в Україні. Характеристика стадій бюджетного процесу

Поняття, зміст і принципи бюджетного процесу. Складання проектів бюджетів. Розгляд і прийняття проекту закону про Державний бюджет України та проектів рішень про місцеві бюджети. Виконання бюджетів. Співвідношення банківської і казначейської форм виконання бюджетів. Звітність про виконання бюджетів.

2.4. Правовий режим цільових публічних фондів коштів

Поняття та ознаки публічних фондів коштів. Класифікація публічних фондів коштів. Публічні фонди коштів держави. Фонди коштів органів місцевого самоврядування.

2.5. Відповідальність за порушення фінансового законодавства

Поняття фінансово-правової відповідальності. Фінансове правопорушення. Поняття і види фінансових санкцій.

2.6. Характеристика основних фінансово-правових інститутів зарубіжних країн

Основи бюджетного права зарубіжних країн. Правове регулювання оподаткування в зарубіжних країнах. Органи управління державними фінансами в зарубіжних країнах.

РОЗДІЛ 3. ПОДАТКОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ

3.1. Правові засади регулювання публічних доходів та їх система. Правові засади організації податкової системи України

Загальна характеристика та види публічних доходів. Поняття податків, їх значення та функції. Порівняльна характеристика податку і збору, як видів публічних доходів. Класифікація податків. Елементи податку як юридичної категорії. Загальна характеристика, структура та елементи податкової системи України.

3.2. Податкове право та податкові правовідносини

Податкове право-інститут фінансового права. Загальна характеристика податкових правовідносин. Джерела податкового права. Міжнародне податкове право та його принципи.

3.3. Майнове оподаткування

Правове регулювання податку на майно: загальна характеристика. Особливості справляння податку на нерухоме майно. Справляння податку на рухоме майно.

3.4. Загальна характеристика спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності

Правове регулювання спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. Основні елементи Єдиного податку. Платник, об'єкт, ставка. Податковий період, звітність та відповідальність, що застосовується до платників. Умови переходу на спрощену систему.

3.5. Неподаткові доходи в системі публічних доходів

Поняття, види та загальна характеристика неподаткових надходжень. Правове регулювання доходів від власності і підприємницької діяльності. Правове регулювання сплати адміністративних зборів і платежів. Правове регулювання надходжень від адміністративних штрафів та фінансових санкцій та інших неподаткових надходжень.

РОЗДІЛ 4. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВИХ ВІДНОСИН

4.1. Правове регулювання публічних видатків

Поняття публічних видатків, особливості правового регулювання відносин у галузі видатків. Правові засади бюджетного фінансування. Дотримання фінансової дисципліни у галузі бюджетних відносин.

4.2. Правові основи кошторисно-бюджетного фінансування

Поняття публічних видатків, особливості правового регулювання відносин у галузі видатків. Правові засади бюджетного фінансування. Правові засади кошторисно-бюджетного фінансування. Правові засади фінансування за програмно-цільовим методом. Дотримання фінансової дисципліни у галузі бюджетних відносин.

4.3. Ринки фінансових послуг як предмет фінансово-правового регулювання

Поняття та основні завдання державного регулювання ринку фінансових послуг. Повноваження Національного банку України як державного регулятора на ринку фінансових послуг. Правові засади організації банківського контролю.

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України як державний регулятор на ринку фінансових послуг. Завдання, функції та повноваження Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Діяльність небанківських фінансових установ на ринку фінансових послуг. Правові засади здійснення фінансового моніторингу.

4.4. Правове регулювання грошового обігу та безготівкових розрахунків в Україні

Грошовий обіг та грошова система України. Грошова реформа. Фінансово-правові засади організації платіжних систем в Україні. Правове регулювання відносин у сфері готівкового обігу.

Правовий режим банківських рахунків. Порядок організації безготівкових розрахунків в Україні. Відповідальність за правопорушення у сфері готівкових та безготівкових розрахунків і грошово-касового обслуговування.

Самостійна робота

Основним завданням закладу фахової передвищої освіти є формування творчої особистості, фахівця, здатного до самостійного підвищення фахового рівня, самоосвіти, креативності, інноваційної діяльності. Але вирішення цього завдання неможливе, якщо в освітньому процесі існуватиме лише передача знань від викладача до здобувача освіти. Щоб залучити здобувача освіти до активного здобуття знань, неocenенною є роль самостійної роботи.

В орієнтовній структурі освітнього компоненту до кожного розділу вказано кількість годин, відведених на самостійну роботу. Самі ж теми самостійної роботи визначає викладач, що забезпечуватиме його творче ставлення до праці, надасть можливість розвивати педагогічно доцільну лінію співпраці та перетворити дисципліну на засіб формування всебічно розвиненої особистості здобувача освіти.

Визначені теми самостійного вивчення повинні бути відображені в робочій навчальній програмі, розглянуті на засіданні циклової комісії та затверджені заступником директора з навчальної роботи.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами діагностики (оцінювання та демонстрування результатів навчання) є: усне опитування на заняттях; письмові завдання; самостійні роботи; тестування; екзамен.

6. Критерії оцінювання навчальних досягнень

«Відмінно» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом;

«Добре» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене уміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів;

«Задовільно» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки;

«Незадовільно» - оцінюється завдання, що не виконане, або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях та практичному завданні припущені суттєві помилки.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Венгер, В.В. Фінанси: навчальний посібник / В. В. Венгер. - К. : Центр учбової літератури, 2019. - 432 с.

2. Волохова І. С. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку фінансової системи України: монографія / І. С. Волохова, А. В. Хомутенко та ін.; за ред. дра екон. наук І. С. Волохової. – Х.: Видавництво Іванченка І. С., 2021. - 395 с.

3. Гербич Л. А. Фінансові та кредитні системи зарубіжних країн: навч. посіб. / Л. А. Гербич. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019.- 440 с.

4. Кремень О. І. Фінанси : навч. посібник / О. І. Кремень. – К.: Центр учбової літератури, 2019. - 416 с.

5. Лимар О. Ф. Методичні вказівки до організації самостійної роботи з дисципліни «Фінанси» для здобувачів вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» /О. Ф. Лимар. - Вінниця: ВГПК, 2017. – 72 с.

6. Методичні рекомендації до тренінгових занять з дисципліни «Фінанси» для здобувачів вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» /О. Ф. Лимар. - Вінниця: КЗВО «Вінницький гуманітарнопедагогічний коледж», 2020. - 31 с.

7. Лютий І. О. Фінанси та страхування: підручник. – К.: Ліра-К, 2020. - 732 с.

8. Меглаперідзе А. С. Фінанси: навч. посібник / за заг. ред. А. С. Меглаперідзе. – К.: Центр учбової літератури, 2019. - 420 с.

9. Першко Л. О., Ріппа М. Б. Фінанси: навч. посібник. – Київ.: ПВНЗ «ІЕЕП», 2019. - 388 с.

10. Ярошевич Н. Б. Фінанси, гроші та кредит: підручник. – Львів: «Новий Світ2000», 2023. - - 414 с. Додаткова: 1

11. Бак Н. А. Фінанси: метод. реком. до самост. роботи. Чернівці: Чернівець. нац. унт ім. Ю. Федьковича, 2023. - 84 с.

12. Волкова В. В., Волкова Н. І. В Місцеві фінанси. Навчальний посібник. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2022. - 105 с.

13. Карлін М. І., Проць Н. В., Борисюк О. В. Публічні фінанси: навчальний посібник / за ред. д. е. н., проф. М. І. Карліна. Електронне видання. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. - 358 с.

14. Лимар О. Ф. Напрямки державної підтримки розвитку рибного господарства в Україні / О. Ф. Лимар // Новітні інструменти формування сукупної пропозиції на рибу та інші водні біоресурси в умовах глобальних продовольчих викликів: збірник тез доповідей III Міжнародного науково-практичного семінару, Київ. 21 квітня 2022 р.: тези доповідей. НУБіП, 2022, С. 25-26.

15. Лимар О. Ф. Фінансове забезпечення розвитку рибогосподарської галузі України / О. Ф. Лимар // Новітні інструменти формування сукупної пропозиції на рибу та інші водні біоресурси в умовах глобальних продовольчих викликів: збірник тез доповідей за матеріалами II Міжнародного науково-практичного семінару, Київ. 18 березня 2021 р.: тези доповідей. НУБіП, 2021, С. 13-14.

16. Маслій Н. Д. Фінанси публічного сектору: українські реалії та світовий досвід : навчальний посібник / Н. Д. Маслій, М. А. Дем'янчук. - Одеса: Астропринт, 2022. - 384 с.

Інформаційні ресурси:

17. Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

18. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. - Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>

19. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. – Режим доступу: <http://www.sfs.gov.ua>

20. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. - Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>

21. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики. - Режим доступу: <http://www.msp.gov.ua>

22. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. - Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

23. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. - Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua>

24. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: <http://www.nfp.org.ua>

25. Офіційний сайт Пенсійного фонду України. - Режим доступу: <http://www.pfu.gov.ua>

Інтернет джерела:

Вебсайт: <https://surl.li/hozagw>